

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO NR. 2024/1-1404 PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS ŠIAULIŲ KALĖJIMĄ

2025 m. kovo 31 d.
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2024 m. gruodžio 13 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – Kalėjimų tarnyba) Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo) kratos metu paėmus jo asmeninius įrankius, skirtus jo vykdomai individualiai veiklai, ir jų negražinus (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodė:

„Šių metų 2024-12-05 diena apie 16 val. atsidarė <...> kamera, užėjo pareigūnas, [...] paprašė, kad išeitume iš kameros [...]. [...] gal po kokių 30 min mums grįžus į kamerą pastebėjau, kad yra dingę mano įrankiai, pradėjau belsti į duris, kviestis tą pareigūną, kuris atliko apžiūrą, jis priėjęs paaiškino, kad jis paėmė daiktus. [...] aš jam aiškinau, kad jie neturi jokios teisės, nes aš turiu viršininko leidimą turėti tuos daiktus. [...] apie vykdomą apžiūrą kameroj nebuvo surašyta jokio protokolo. [...] kreipiausi su skundu į viršininką, klausiau būrio viršininko, kodėl iš manęs buvo paimti įrankiai, jis sako, aš tau nieko negaliu pasakyti.“ (šios citatos kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašė ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2024 m. gruodžio 19 d. raštu Nr. 4D-2024/1-1404/3D-2481 kreipėsi į Kalėjimų tarnybos direktorių, prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2025 m. vasario 28 d. Seimo kontrolierė gavo Kalėjimų tarnybos 2025 m. sausio 16 d. raštą Nr. 1S-349, kuriame nurodyta:

4.1. „Pareiškėjas dėl rašto 2 punkte nurodytų aplinkybių į Šiaulių kalėjimo viršininką kreipėsi su 2024-12-06 skundu Nr. NPS-24-8906, 2024-12-12 skundu Nr. NPS-24-9114, į kuriuos atsakymas pateiktas Šiaulių kalėjimo viršininko 2024-12-19 raštu Nr. SN-24-978. Pareiškėjas į kalėjimo viršininką taip pat kreipėsi su 2024-12-23 skundu Nr. NPS-24-9410, į Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių kreipėsi su 2024-12-17 skundu Nr. 2G-3783, 2024-12-23 skundu Nr. 2G-3872, 2024-12-31 skundu Nr. 2G-3951. Skundai šio rašto rengimo metu yra nagrinėjami, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse numatytas 20 dienų darbo terminas nėra praleistas. Lietuvos kalėjimų tarnyboje taip pat gautas Šiaulių apygardos prokuratūros Šiaulių apylinkės prokuratūros raštas „Dėl pareiškimo patikslinimo ir sprendimo priėmimo medžiagoje Nr. M-2-05-00354-24“ (reg. 2024-12-17, Nr. 2G-3768). Atsižvelgiant į gautą raštą, 2024-12-27 priimtas nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą medžiagoje Nr. M-2-05-00354-24,

konstatavus, kad nebuvo nustatyta nusikalstamos veikos požymių Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmuose.“

4.2. „Informuojame, kad 2024-12-05 siekiant rasti ir paimti neleistinus daiktus ir užtikrinti saugią aplinką nuteistiesiems (suimtiesiems) bei kitiems asmenims, pareiškėjo gyvenamojoje kameroje atlikta krata, kurios metu paimtas puodelis, žirklys (3 vnt.), peiliai su išstumiamomis geležtėmis (2 vnt.), šaukštas. Pažymime, kad 2024-12-05 Patariamąsios nuteistųjų teisinės padėties pokyčių ir kitais klausimais Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjime komisijos (toliau – komisija) posėdžio metu buvo svarstytas klausimas dėl pareiškėjo įtraukimo į linkusių užpulti įskaitą. Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, pareiškėjo pasiaiškinimą, priimtas sprendimas siūlyti Šiaulių kalėjimo viršininkui pareiškėją įtraukti į linkusių užpulti asmenų įskaitą, priimtas 2024-12-19 sprendimas Nr. NĮ-24-1212. 2024-12-05 Komisijos posėdžio metu taip pat svarstytas klausimas dėl daiktų, nenumatytų leidžiamų įsigyti ir turėti sąraše, skirtų individualiai veiklai vykdyti, skyrimo. Šiaulių kalėjimo viršininkas elektroninės dokumentų valdymo sistemos priemonėmis pritarė, kad kalinamiesiems, kurie užsiima kūrybine veikla, būtų griežtai apribota teisė naudoti reikmenis, kurie kelia pavojų sau ir aplinkiniams; taip pat kalinamiesiems, kurie užsiima individualia veikla, veiklai priskirti aštriabriauniai ar kitaip nesaugūs reikmenys būtų išduodami atskiroje patalpoje ir priemonės paimti po pasinaudojimo. Pabrėžiame, kad pareiškėjas ne kartą išreiškė grąsinimus daryti naujus nusikaltimus, todėl, siekiant užtikrinti saugią aplinką bei saugumą tiek nuteistiesiems (suimtiesiems), tiek pareigūnams, kitiems kalėjimo darbuotojams, pareiškėjo turėti reikmenys (žirklys, peiliai su išstumiamomis geležtėmis) buvo laikinai paimti. Pažymime, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai neturi tikslo kratų metu paimti iš gyvenamosios kameros tokius daiktus, kurie nėra draudžiami įsigyti ir turėti suimtiesiems (nuteistiesiems). Pareigūnai, vykdydami tarnybines pareigas, atlieka galiojančiuose teisės aktuose ir pareigybės aprašyme numatytus veiksmus.“

4.3. „Informuojame, kad pareiškėjas, vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2024-08-01 sprendimu Nr. NĮ-24-689, nuo 2024-08-01 vykdė individualią veiklą pagal pažymą (sritis: laivelių gamyba iš popieriaus, atvirukų, albumų, knygelių gamyba, apyrankių vėrimas iš karoliukų, rašiklių dekoravimas). Nuo 2024-11-06 veiklos sritis pakoreguota, vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2024-11-06 sprendimu Nr. NĮ-24-1038 pareiškėjo individualios veiklos sritis – laivelių gamyba bei kiti rankdarbiai. Per kratą paimti daiktai buvo naudoti užsiimant individualia veikla, nuo 2024-12-16 pareiškėjas individualios veiklos laikinai nevykdė. Pareiškėjas 2025-01-06 buvo supažindintas su nuteistųjų, vykdančių individualią veiklą, išvedimo į užimtumo patalpą (reabilitacijos kambarį) sausio 6–31 d. grafiku. Nuo 2025-01-07 pareiškėjas tęsia individualią veiklą.“

4.4. „Per kratą paimti daiktai pareiškėjui nėra gražinti, tačiau yra išduodami individualios veiklos metu, atsižvelgiant į komisijos pateiktus siūlymus ir tai, kad pareiškėjas yra įrašytas į linkusių užpulti įskaitą.“

5. Papildomai prie rašto pridėti dokumentai, kuriuose nurodyta toliau pateikiama informacija:

- Pareiškėjo 2024 m. gruodžio 6 d. skundo Nr. NPS-24-8906 kopija; skunde Pareiškėjas klausė, kodėl iš jo kameros buvo pavogti daiktai, nes pareigūnas paėmė jo įrankius ir nesurašė kratos protokolo. Taip pat skunde Pareiškėjas klausė, dėl kokių priežasčių jis įrašytas į linkusių užpulti įskaitą.

- Pareiškėjo 2024 m. gruodžio 12 d. kreipimosi Nr. NPS-24-9114 kopija; kreipimesi Pareiškėjas teigė, kad iš jo kameros buvo paimti daiktai, bet pareigūnai nesurašė dėl to jokio dokumento, be to, prašė įvertinti vaizdo registratoriaus medžiagą kratos metu.

- Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. gruodžio 19 d. atsakymo Nr. SN-24-978 kopija; atsakyme Pareiškėjui paaiškintas teisinis kratų atlikimo reglamentavimas, taip pat nurodyta, kad siekiant objektyviai ir išsamiai išnagrinėti skundą, peržiūrėta ir įvertinta vaizdo registratoriaus medžiaga. Dėl kratos 2024 m. gruodžio 5 d. buvo surašytas Daiktų,

nenurodytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų turėti daiktų sąrašė ir techninių apžiūrų protokolas Nr. SV-24-30964. Pareigūnų veiksmuose pažeidimų nenustatyta. Atsakyme Pareiškėjui paaiškinta, kad 2024 m. gruodžio 5 d. vyko Patariamiosios nuteistųjų teisinės padėties pokyčių ir kitais klausimais Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjime komisijos (toliau – Patariamoji komisija) posėdis, kurio metu buvo nuspręsta, kad kalinamiesiems, kurie užsiima kūrybine veikla, būtų griežtai apribota teisė naudoti reikmenis, kurie kelia pavojų sau ir aplinkiniams. Kalinamiesiems, kurie užsiima individualia veikla pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos pažymą, reikmenys būtų išduodami atskiroje patalpoje. Atsižvelgiant į 2024 m. gruodžio 17 d. Patariamiosios komisijos protokolą Nr. LV-70739, Pareiškėjas buvo iškviestas asmeniniam pokalbiui dėl individualios veiklos įrankių. Pokalbio metu Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad aštrūs, duriantys įrankiai bus jam išduodami numatytu laiku bei tam skirtoje patalpoje, o ne gyvenamojoje kameroje. Papildomai Pareiškėjui atsakyme paaiškinta, kad jis buvo iškviestas į Patariamiosios komisijos posėdį pasiaiškinti žodžiu dėl išsiųsto prašymo Kalėjimų tarnybai, kuriame Pareiškėjas teigė, kad darys naujus nusikaltimus. Atsižvelgiant į Kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko sudarytos komisijos siūlymą ir Pareiškėjo išsakytą poziciją, nuspręsta įtraukti Pareiškėją į linkusiųjų užpulti įskaitą.

- Pareiškėjo 2024 m. gruodžio 23 d. skundo Nr. NPS-24-9410 kopija; skunde Pareiškėjas skundėsi, kad negali vykdyti savo individualios veiklos, nes iš jo buvo paimti visi įrankiai.

- Šiaulių kalėjimo administracijos 2025 m. sausio 16 d. atsakymas Nr. SN-24-66 Pareiškėjui, kuriame jam paaiškinta, kad 2024 m. gruodžio 5 d. vyko Patariamiosios komisijos posėdis, kurio metu buvo nuspręsta, kad kalinamiesiems, kurie užsiima kūrybine veikla, būtų griežtai apribota teisė naudoti reikmenis, kurie kelia pavojų. Kalinamiesiems, kurie užsiima individualia veikla pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos pažymą, reikmenys būtų išduodami atskiroje patalpoje. Atsižvelgiant į 2024 m. gruodžio 17 d. Patariamiosios komisijos protokolą Nr. LV-70739, Pareiškėjas buvo iškviestas asmeniniam pokalbiui dėl individualios veiklos įrankių. Pokalbio metu Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad aštrūs, duriantys įrankiai bus jam išduodami numatytu laiku bei tam skirtoje patalpoje, o ne gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjas taip pat informuotas, kad individualią veiklą vykdys pagal 2025 m. sausio 6 d. Šiaulių kalėjimo viršininko patvirtintą grafiką Nr. RV-24-82, kuriame nurodoma, kad veiklą Pareiškėjas vykdys 2 kartus per savaitę režiminio korpuso antro aukšto reabilitacijos kambaryje. Individualiai veiklai reikalingos priemonės bus išduodamos atvedus Pareiškėją į reabilitacijos kambarį. Papildomai pažymėtina, kad Pareiškėjas 2025 m. sausio 6 d. buvo supažindintas su minėtu grafiku ir tai patvirtino savo parašu.

- Šiaulių kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus 2024 m. gruodžio 5 d. Daiktų, nenurodytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų turėti daiktų sąrašė ir techninių apžiūrų protokolo Nr. SV- 24-30964 kopija; protokole nurodyta, kad iš Pareiškėjo kameros kratos metu buvo paimta puodelis, žirklys (3 vnt.), peiliai su išstumiamomis geležtėmis (2 vnt.), šaukštas.

- 2024 m. gruodžio 5 d. vykusio Patariamiosios komisijos posėdžio protokolo, registruoto 2024 m. gruodžio 17 d. Nr. LV-70739, išrašo kopija; protokole užfiksuota, kad be kitų, pateikti svarstyti klausimai dėl Pareiškėjo įtraukimo į linkusiųjų užpulti įskaitą (šiuo klausimu Pareiškėjas išsakė paaiškinimą) bei dėl daiktų, nenumatytų leidžiamų įsigyti ir laisvės atėmimo vietų įstaigoje turėti, sąrašė, skirtų individualiai veiklai vykdyti, skyrimo. Komisija nutarė Pareiškėją įtraukti į linkusių užpulti įskaitą bei kalinamiesiems, kurie užsiima individualia veikla (pagal VMI pažymas), išduoti reikmenis (kurie nesaugūs) atskiroje patalpoje, kurioje kalinamieji pasinaudos reikmenimis ir po panaudojimo grąžins pareigūnui ar atsakingam darbuotojui.

- Nuteistųjų, vykdančių individualią veiklą, išvedimo į užimtumo patalpą (reabilitacijos kambarį) sausio 6–31 d. grafiko Nr. RV-24-82 kopija; grafike nurodytos

savaitės dienos, kada Pareiškėjas išvedamas į užimtumo patalpą (reabilitacijos kambarį) vykdyti individualios veiklos.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. *Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo* (toliau ir – VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

10 straipsnio „Administracinių sprendimų priėmimas“:

3 dalis – „Viešojo administravimo subjektai administracinius sprendimus gali priimti savo iniciatyva arba gavę asmenų prašymus ar skundus. [...]“

5 dalis – „Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos.“

7. *Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtos rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:*

31.1 papunktis – „Visi kaliniams priklausantys daiktai, kurių pagal kalėjimo taisykles neleidžiama laikyti, turi būti perduodami institucijai ir patikimai saugojami.“

31.2 papunktis – „Kalinys, kurio nuosavybė yra perduota saugoti, turi patvirtinti tai savo parašu.“

31.3 papunktis – „Turi būti imtasi priemonių, kad kalinių nuosavybė būtų tinkamai saugoma.“

31.4 papunktis – „Jei būtina sunaikinti kokį nors daiktą, tai reikia surašyti protokolą ir apie tai pranešti kaliniui.“

8. *Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso* (toliau ir – BVK):

38 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmės atliekančių nuteistųjų teisė bausmės atlikimo vietoje turėti asmeninių daiktų, šių daiktų įgijimo būdai ir naudojimosi tais daiktais reikalavimai“:

1 dalis – „Nuteistieji, atsižvelgiant į bausmės atlikimo vietos tipą ir grupę, kurioje yra laikomi, turi teisę bausmės atlikimo vietoje turėti asmeninių daiktų, kurių jie gali įsigyti arba gauti perduodamų. Bausmės atlikimo vietose nuteistiesiems leidžiamų turėti asmeninių daiktų sąrašus, daiktų kiekį ir bendrą masę nustato teisingumo ministras.“

7 dalis – „Pas nuteistuosius rasti daiktai, kurie nenurodyti šio straipsnio 1 dalyje nurodytuose sąrašuose, ar leidžiamą turėti daiktų kiekį arba bendrą jų masę viršijantys daiktai teisingumo ministro nustatyta tvarka saugomi arba sunaikinami, o pas nuteistuosius, atliekančius bausmę uždaro arba pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietose, rasti pinigai ir lėšos, gautos teisės aktų nustatyta tvarka realizavus rastus vertingus daiktus, motyvuotu laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgalioto pareigūno nutarimu perduodami į fondą.“

73 straipsnio „Saugumo užtikrinimas laisvės atėmimo bausmės atlikimo vietoje“ 2 dalis – „Bausmės atlikimo vietose naudojamos laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus nustatytos inžinerinės ir techninės priemonės. Nuteistųjų, jų turimų ar jiems perduodamų

daiktų, taip pat jų gyvenamųjų ir kitų bendrojo naudojimo patalpų kratos ir apžiūros atliekamos teisingumo ministro nustatyta tvarka. Nuteistiesiems pranešama apie inžinerines ir technines priemones, kurios gali kelti pavojų asmens gyvybei ir sveikatai.“

9. *Lietuvos kalėjimų tarnybos apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Kalėjimų tarnybos direktoriaus 2023 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. V-1070 (toliau – Instrukcija):*

183 punktas – „Siekiant rasti ir paimti neleistinus daiktus, aptikti pabėgimui įvykdyti rengiamas vietas, rasti kalėjimo teritorijoje besislapstančius kalinamuosius, atliekamos kalinamųjų kratos, tikrinami ir sveriami jų daiktai, apžiūrimos kalėjimo patalpos ir jo prieigos.“

203 punktas – „Siekiant rasti ir paimti neleistinus turėti daiktus, aptikti pabėgti rengiamas vietas, ne rečiau kaip 2 kartus per mėnesį nustatytu grafiku kalinamųjų gyvenamosiose patalpose atliekamos kratos.“

204 punktas – „Patalpų techninių apžiūrų, kontrolinių, planinių techninių apžiūrų ir asmens kratų rezultatai įrašomi į Kratų apskaitos žurnalą (28 priedas) ir Techninės apžiūros apskaitos žurnalą (8 priedas). Budinčiosios pamainos pareigūnai, atlikę kratą ir techninę apžiūrą, apie jų rezultatus praneša vyriausiajam specialistui budinčiajai pamainai, o šis informuoja SVS [*Saugumo valdymo skyrius*] viršininką“

225 punktas – „SVS pareigūnai medžiagą dėl kalinamojo įrašymo į linkusių pabėgti, sukčiauti ar užpulti asmenų įskaitą bei savo pasiūlymus pateikia šiems klausimams svarstyti kalėjime sudarytai komisijai. Prieš posėdį kalinamajam suteikiama galimybė pateikti pasiaiškinimą raštu. Komisijos posėdyje pristatomas kalinamasis, kurio elgesys svarstomas ir kuriam sudaroma galimybė apsiginti. Kalinamajam atsisakius dalyvauti komisijos posėdyje, tai užfiksuojama komisijos posėdžio protokole;

225.1. Komisijos pirmininkas pasiūlo (arba ne) kalėjimo viršininkui įrašyti kalinamąjį į linkusių pabėgti, sukčiauti ar užpulti asmenų įskaitą. Kalėjimo viršininkui pritarus komisijos siūlymui įrašyti kalinamąjį į minėtą įskaitą, komisijos pirmininkas sprendimą patvirtina. Kalinamasis pasirašytinai supažindinamas su režimo reikalavimais, kurie jam bus taikomi papildomai (tai nepriskiriama drausminei nuobaudai);

[...].“

Tyrimo išvados

10. Skunde parašyta, kad iš Pareiškėjo kameros kratos metu buvo paimti ir negražinti jam priklausantys asmeniniai įrankiai, su kuriais Pareiškėjas vykdo individualią veiklą.

11. Vadovaujantis EKT reglamentavimu, visi kaliniams priklausantys daiktai, kurių pagal kalėjimo taisykles neleidžiama laikyti, turi būti perduodami institucijai ir patikimai saugojami. Kalinys, kurio nuosavybė yra perduota saugoti, turi patvirtinti savo parašu. Turi būti imtasi priemonių, kad kalinių nuosavybė būtų tinkamai saugoma. Jei būtina sunaikinti kokį nors daiktą, turi būti surašytas protokolas ir apie tai pranešta kaliniui (šios pažymos 7 punktas).

BVK nustatyta, kad nuteistieji turi teisę baudmės atlikimo vietoje turėti asmeninių daiktų, kurių jie gali įsigyti arba gauti perduodamų. Pas nuteistuosius rasti daiktai, kurie nenurodyti 38 straipsnio 1 dalyje nurodytuose sąrašuose, ar leidžiamą turėti daiktų skaičių arba bendrą jų masę viršijantys daiktai teisingumo ministro nustatyta tvarka saugomi arba sunaikinami (šios pažymos 8 punktas).

Pagal Instrukcijoje nustatytą reglamentavimą, siekiant rasti ir paimti neleistinus daiktus, aptikti pabėgimui įvykdyti rengiamas vietas, rasti kalėjimo teritorijoje besislapstančius kalinamuosius, atliekamos kalinamųjų kratos, tikrinami ir sveriami jų

daiktai, apžiūros kalėjimo patalpos ir jo prieigos. Patalpų techninių apžiūrų, kontrolinių, planinių techninių apžiūrų ir asmens kratų rezultatai įrašomi į Kratų apskaitos žurnalą ir Techninės apžiūros apskaitos žurnalą (šios pažymos 9 punktas).

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2024 m. gruodžio 5 d. Pareiškėjo gyvenamojoje kameroje pareigūnas atliko kratą, kurios metu paimti draudžiami laikyti kameroje daiktai. Po kratos atlikimo pareigūnas surašė Daiktų, nenurodytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų turėti daiktų sąrašę ir techninių apžiūrų protokolą Nr. SV-24-30964, kuriame nurodyta, kokie daiktai buvo paimti iš kameros: puodelis, žirkklės (3 vnt.), peiliai su išstumiamomis geležtėmis (2 vnt.), šaukštas.

Pareiškėjas su 2024 m. gruodžio 6 d. skundu Nr. NPS-24-8906 bei 2024 m. gruodžio 12 d. prašymu Nr. NPS-24-9114 kreipėsi į Šiaulių kalėjimo viršininką, kuriuose klausė, kodėl iš jo kameros buvo pavogti daiktai, nes pareigūnas paėmė jo asmeninius įrankius ir nesurašė kratos protokolo. Taip pat Pareiškėjas skunde klausė, dėl kokių priežasčių jis įrašytas į linkusių užpulti įskaitą, be to, prašė įvertinti vaizdo registratoriaus medžiagą kratos metu. Šiaulių kalėjimo viršininkas 2024 m. gruodžio 19 d. Pareiškėjui pateikė atsakymą Nr. SN-24-978 dėl atliktos kratos bei Patariamiosios komisijos priimtų sprendimų (šios pažymos 5 punktas).

Pareiškėjas su 2024 m. gruodžio 23 d. skundu Nr. NPS-24-9410 kreipėsi į Šiaulių kalėjimo viršininką, kuriame jis skundėsi, kad negali vykdyti savo individualios veiklos, nes iš jo buvo paimti visi įrankiai. Šiaulių kalėjimo administracija 2025 m. sausio 16 d. pateikė atsakymą Nr. SN-24-66 Pareiškėjui, kuriame jam buvo paaiškintos aplinkybės dėl įrankių, paimtų kratos metu, taip pat ir dėl Patariamiosios komisijos priimto sprendimo apriboti įrankių naudojimą, kurie kelia pavojų (šios pažymos 5 punktas).

Iš Seimo kontrolierei pateiktos informacijos nustatyta, kad 2024 m. gruodžio 5 d. vyko Patariamiosios komisijos posėdis, kurio metu nuspręsta, kad kalinamiesiems, kurie užsiima kūrybine veikla pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos pažymą, būtų griežtai apribota teisė naudoti reikmenis, kurie kelia pavojų sau ir aplinkiniams, nesaugūs reikmenys būtų išduodami ir individuali veikla būtų vykdoma atskiroje patalpoje. Tokį sprendimą komisija priėmė todėl, kad vis dažniau susiduriama su situacijomis, kai kalinamųjų artimieji individualiai veiklai vykdyti perduoda daiktus, kurie nenumatyti leidžiamų įsigyti ir laisvės atėmimo vietų įstaigoje turėti sąrašę. Tą pačią dieną pareigūnas kratos metu iš Pareiškėjo gyvenamosios kameros paėmė individualiai veiklai vykdyti skirtus įrankius ir surašė Daiktų, nenurodytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų turėti daiktų sąrašę ir techninių apžiūrų protokolą Nr. SV-24-30964. Su surašytu protokolu Pareiškėjas supažindintas nebuvo, jo nepasirašė.

Pareiškėjui pateiktuose atsakymuose Šiaulių kalėjimo administracija nurodė, kad atsižvelgiant į 2024 m. gruodžio 17 d. Patariamiosios komisijos protokolą Nr. LV-70739, Pareiškėjas buvo iškviestas asmeniniam pokalbiui dėl individualios veiklos įrankių. Pokalbio metu Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad aštrūs, duriantys įrankiai bus jam išduodami numatytu laiku bei tam skirtoje patalpoje, o ne gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjas taip pat buvo informuotas, kad individualią veiklą vykdys pagal 2025 m. sausio 6 d. Šiaulių kalėjimo viršininko patvirtintą grafiką Nr. RV-24-82, kuriame nurodoma, kad veiklą Pareiškėjas vykdys 2 kartus per savaitę režiminio korpuso antro aukšto užimtumo kambaryje. Individualiai veiklai reikalingos priemonės bus išduodamos atvedus Pareiškėją į užimtumo kambarį. Papildomai pažymėta, kad Pareiškėjas 2025 m. sausio 6 d. buvo supažindintas su minėtu grafiku ir tai patvirtino savo parašu.

Iš Skundo tyrimo metu gautų dokumentų negalima nustatyti, ar Pareiškėjas buvo iškviestas asmeniniam pokalbiui dėl individualios veiklos įrankių – apie tai Seimo kontrolierei nebuvo pateikta konkrečios tai patvirtinančios informacijos; o Pareiškėjo institucijoms rašomi prašymai ir skundai leidžia daryti išvadą, kad Pareiškėjui nėra aišku, kodėl būtent tokie sprendimai buvo priimti jo atžvilgiu.

13. Instrukcijoje (šios pažymos 9 punktas) nustatyta, jog patalpų techninių apžiūrų, kontrolinių, planinių techninių apžiūrų ir asmens kratų rezultatai įrašomi į Kratų apskaitos žurnalą ir Techninės apžiūros apskaitos žurnalą; nėra reglamentuota Daiktų, nenurodytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų turėti daiktų sąrašė ir techninių apžiūrų protokolo forma, nors šiuo tiriamu atveju būtent toks protokolas ir buvo surašytas atlikus Pareiškėjo gyvenamųjų patalpų kratą.

Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, kad pareigūnų elgesio su kalinių nuosavybe standartai yra apibrėžti EKT (šios pažymos 7 punktas). Čia akcentuojama, jog kaliniams priklausantys daiktai, kurių neleidžiama laikyti, turi būti perduodami pareigūnams ir patikimai saugojami. Toks perdavimas pirmiausia turėtų būti savanoriškas, nenaudojant perteklinių prievartos priemonių (šiuo atveju – kratos). Nenukrypstant nuo EKT formuojamų standartų, Instrukcijoje taip pat reglamentuota, kad kratos ir apžiūros yra atliekamos siekiant rasti ir paimti neleistinus daiktus.

Šiuo tiriamu atveju, Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta duomenų, kad pareigūnai, informavę Pareiškėją apie priimtus sprendimus dėl nesaugių reikmenų naudojimo savo gyvenamojoje patalpoje ribojimo, būtų prašę Pareiškėjo savanoriškai atiduoti konkrečius nesaugius daiktus. Pažymėtina, kad iki paminėto sprendimo priėmimo 2024 m. gruodžio 5 d. Pareiškėjas vykdė individualią veiklą ir naudojosi jam priklausančiais įrankiais savo gyvenamojoje kameroje turėdamas Šiaulių kalėjimo viršininko leidimą (Pareiškėjas, vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugpjūčio 1 d. sprendimu Nr. NĮ-24-689, nuo 2024 m. rugpjūčio 1 d. vykdė individualią veiklą pagal pažymą, nuo 2024 m. lapkričio 6 d. veiklos sritis pakoreguota, vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. lapkričio 6 d. sprendimu Nr. NĮ-24-1038, Pareiškėjo individualios veiklos sritis – laivelių gamyba bei kiti rankdarbiai). Taigi, siekiant stiprinti pareigūnų ir nuteistųjų abipusio pasitikėjimo atmosferą, Seimo kontrolierė rekomenduoja ateityje, esant situacijoms, analogiškomis šiai, pirmiausia paprašyti nuteistą patį perduoti tam tikrus daiktus, ir tik paskui, turint pagrindo manyti, kad nuteistasis paslėpė ir savanoriškai neperduoda neleistinių daiktų, imtis griežtesnių kontrolės priemonių (pvz., kratos).

EKT apibrėžta, kad bet koks kalinio nuosavybės perdavimas institucijai saugoti ir (arba) sunaikinti turi būti tinkamai registruotas, o perdavimo faktas turi būti patvirtintas nuteistojo parašu. Kaip minėta, 2024 m. gruodžio 5 d. atlikus kratą ir paėmus Pareiškėjui priklausančius daiktus, buvo surašytas laisvos formos protokolas, su kuriuo Pareiškėjas nebuvo supažindintas. Seimo kontrolierė atkreipia atsakingų pareigūnų dėmesį į tai, kad pareigūnams, atliekantiems kratas, turi būti aišku, kokius dokumentus jie turi pildyti ir kokius faktus ir veiksmus privalo užfiksuoti. Atsižvelgiant į tai, siūlytina įvertinti galimus pažeidimus, susijusius su atliktos kratos fiksavimu, ir, esant poreikiui, Instrukcijos priedų sąrašą papildyti reikiama dokumento forma (arba tobulinti jau esamas).

Instrukcijoje nustatyta, kad Patariamoji komisija yra sudaryta klausimams dėl kalinamojo įrašymo į linkusių pabėgti, sukčiauti ar užpulti asmenų įskaitą svarstyti. Komisijos pirmininkas pasiūlo (arba ne) kalėjimo viršininkui įrašyti kalinamąjį į linkusių pabėgti, sukčiauti ar užpulti asmenų įskaitą. Kalėjimo viršininkui pritarus komisijos siūlymui įrašyti kalinamąjį į minėtą įskaitą, komisijos pirmininkas sprendimą patvirtina. Kalinamasis pasirašytinai supažindinamas su režimo reikalavimais, kurie jam bus taikomi papildomai (tai nepriskiriama drausminei nuobaudai). Šiuo tiriamu atveju 2024 m. gruodžio 5 d. posėdyje Patariamoji komisija ne tik nutarė siūlyti Šiaulių kalėjimo viršininkui įtraukti Pareiškėją į linkusių užpulti įskaitą, bet ir nutarė Šiaulių kalėjimo viršininkui siūlyti pritari, kad kalinamiesiems, kurie užsiima individualia veikla (pagal VMI pažymą), išduoti reikmenis (kurie nesaugūs) atskiroje patalpoje, kurioje kalinamieji pasinaudos reikmenimis ir po panaudojimo grąžins pareigūnui. Šiaulių kalėjimo viršininkas 2024 m. gruodžio 17 d. pasiūlymams pritarė ir rezoliucija pavedė parengti sprendimų projektus. 2024 m. gruodžio 19 d. Šiaulių kalėjimo viršininkas priėmė sprendimą Nr. NĮ-24-1212 dėl Pareiškėjo įrašymo į

linkusiųjų užpulti įskaitą. Sprendime nurodyta taikyti Pareiškėjui papildomus režimo reikalavimus, tarp kurių nėra reikalavimo paimti iš Pareiškėjo jo turimas priemonės individualiai veiklai vykdyti. Sprendime taip pat nėra nustatyta, kad Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. lapkričio 6 d. sprendimas Nr. NĮ-24-1038 leisti Pareiškėjui užsiimti individualia veikla ir turėti šiai veiklai vykdyti skirtas priemones būtų pripažintas negaliojančiu arba pakeistas.

Seimo kontrolierė, nekvestionuodama pareigūnų pagal kompetenciją priimamų sprendimų, susijusių su saugumo užtikrinimu kalėjime, kartu pastebi, kad tokio pobūdžio sprendimai yra ribojantys nuteistųjų teises. Todėl jie turi būti priimami tinkama tvarka (eiliškumu) bei laikantis kitų, be kita ko, ir viešojo administravimo principų. Priimtas sprendimas turi būti tinkamai ir suprantamai paaiškintas nuteistajam, nurodant jo motyvus, teisinį ir faktinį pagrindą, nuteistajam sprendimu nustatytas teises ir (ar) pareigas ir pan.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjo įrankiai, skirti individualiai veiklai vykdyti, atlikus kratą paimti 2024 m. gruodžio 5 d., sprendimas dėl Pareiškėjo įtraukimo į linkusiųjų užpulti įskaitą priimtas tik 2024 m. gruodžio 19 d. (su sprendimu Pareiškėjas supažindintas pasirašytinai tą pačią dieną), o nuteistųjų, vykdančių individualią veiklą, išvedimo į užimtumo patalpą grafikas patvirtintas tik 2025 m. sausio 6 d. (pareigūnų tvirtinimu, tą pačią dieną Pareiškėjas buvo su juo ir supažindintas).

Kratos metu paėmus individualiai veiklai vykdyti skirtus įrankius iš Pareiškėjo kameros 2024 m. gruodžio 5 d., kol buvo patvirtintas grafikas dėl Pareiškėjo išvedimo į užimtumo kambarį vykdyti individualios veiklos, praėjo daugiau nei mėnuo laiko, per kurį Pareiškėjas negalėjo vykdyti savo individualios veiklos, nors Pareiškėjui leidimas vykdyti individualią veiklą nebuvo panaikintas.

Tiek iš Skundo, tiek ir iš pateiktų dokumentų matyti, kad netinkamas (nepakankamas) bendravimas su Pareiškėju bei procedūrų priimant sprendimus Pareiškėjo atžvilgiu nesilaikymas buvo pagrindinės priežastys, dėl kurių Pareiškėjas teikė ne vieną skundą (gruodžio 6, 12, 17, 23 d.) pareigūnams dėl kratos atlikimo ir daiktų dingimo. Atsižvelgdama į tai, Seimo kontrolierė atsakingiems pareigūnams rekomenduoja atkreipti dėmesį į tai, kad informacija nuteistiesiems būtų teikiama teisinga ir laiku, ypač, kai sprendimai yra susiję su jų teisių ir pareigų pasikeitimu.

14. Apibendrinus darytina išvada, kad skundas dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo) atliekant kratą bei priimant sprendimus, susijusius su Pareiškėjo teisėmis ir pareigomis, yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia, kad X skundas dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo) atliekant kratą bei priimant sprendimus, susijusius su Pareiškėjo teisėmis ir pareigomis, yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

16. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8, 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui** rekomenduoja:

16.1. atkreipti pavaldžių pareigūnų dėmesį į tai, kad priėmus sprendimą konfiskuoti neleistinus asmeninius daiktus iš nuteistųjų, pirmiausia paprašyti nuteistąjį patį perduoti juos, ir tik paskui, turint pagrindo manyti, kad nuteistasis paslėpė ir savanoriškai neperduoda neleistinių daiktų, imtis griežtesnių kontrolės priemonių (pvz., kratos);

16.2. atkreipti pavaldžių pareigūnų dėmesį į tai, kad sprendimai, ribojantys nuteistųjų

teises, turi būti priimami tinkama tvarka (eiliškumu), turi būti tinkamai ir suprantamai paaiškinta nuteistajam, nurodant jo motyvus, teisinį ir faktinį pagrindą, nuteistajam sprendimu nustatytas teises ir (ar) pareigas;

16.3. įvertinti galimus pažeidimus, susijusius su atliktos kratos fiksavimu, ir, esant poreikiui, Instrukcijos priedų sąrašą papildyti reikiama dokumento forma (arba tobulinti jau esamas).

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė